

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivistyksen, demokratian sekä tieteen ja opetuksen vapauden korostaminen luo vahvan arvopohjan koko korkeakoulujärjestelmälle ja suomalaiselle yhteiskunnalle. Nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa nämä periaatteet eivät ole itsestäänselvyksiä, joten niiden vahvistaminen kansallisena tavoitteena on erityisen tärkeää.

Tieteen ja opetuksen vapaus sekä korkeakoulujen autonomia edellyttävät riittävää ja ennakoitavaa julkista perusrahoitusta. Ilman vahvaa rahoituspohjaa vaarana on, että tutkimuksen riippumattomuus ja sivistyksellinen tehtävä kaventuvat liiaksi ulkoisten ohjausmekanismien tai lyhyen aikavälin tarpeiden mukaan.

On myös tärkeää tunnistaa korkeakoulukentän kaksijakoinen rakenne ja turvata yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhdenvertaiset, mutta erilaisiin tehtäviin perustuvat roolit, jotta molemmat voivat kehittää omia vahvuuksiaan ja toteuttaa perustehtävänsä autonomisesti. Tämä tukee sekä tieteen vapautta että koulutuksen saavutettavuutta erilaisista koulutustaustoista tuleville opiskelijoille, mukaan lukien ammatillisen koulutuksen suorittaneet.

Tieteen vapauden rinnalla on tärkeää vahvistaa vuoropuhelua korkeakoulujen ja muun yhteiskunnan välillä. Tutkimukseen perustuva tieto, kriittinen ajattelu ja avoimuus ovat demokraattisen yhteiskunnan kulmakiviä, mutta niiden rinnalla tarvitaan myös soveltavaa tutkimusta ja toimivia kumppanuuksia, jotka tukevat tiedon hyödyntämistä työelämässä ja julkisessa päätöksenteossa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tieteen ja opetuksen vapaus sekä korkeakoulujen autonomia edellyttävät riittävää ja ennakoitavaa julkista perusrahoitusta. Lisäksi tieteen vapauden rinnalla on tärkeää vahvistaa vuoropuhelua korkeakoulujen ja muun yhteiskunnan välillä. Tärkeää olisi myös huolehtia, että etenkin yliopistoilla on edelleen mahdollisuus järjestää koulutusohjelmia, joiden ensisijainen tavoite ei ole tuottavuus ja innovaatiot. On mahdoton ennustaa, mikä ala tuottaa seuraavan merkittävän innovaation, joka edesauttaa sivilisaatiomme säilymistä.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

JHL pitää tavoitetta koulutuksen saavutettavuudesta ja maksuttomuudesta erittäin perusteltuna ja kannatettavana osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Ajatus koulutuksen saavuttavuudesta kaikille vahvistaa yhdenvertaisuutta ja tukee yhteiskunnan osaamispuhjan laajentamista. Erityisesti lupaus maksuttomasta korkeakoulututkinnosta on tärkeä ja sitä tulee vaalia myös jatkossa.

Toimenpidesuosituksia voisi vielä muokata siltä osin, että nuorten ohella myös aikuisten pääsyä korkeakoulutukseen parannettaisiin. Väestörakenteen muutos ja ikäluokkien pienentyminen edellyttävät yhä vahvemmin myös aikuisten koulutusmahdollisuuksien kehittämistä. Erityisesti ne, joilla on jo ammatillinen perustutkinto ja työkokemusta, mutta halu siirtyä korkeakoulutukseen myöhemmässä elämänvaiheessa, tulee tunnistaa keskeisenä kohderyhmänä. Tavoite korkeakoulutettujen osuudesta ei ole saavutettavissa ilman tämän ryhmän nykyistä parempaa huomioimista.

Koulutusjärjestelmää tuleekin tarkastella nykyistä selkeämmin jatkuvan oppimisen kokonaisuutena, jossa siirtymät työelämän ja koulutuksen välillä ovat aidosti joustavia eri elämänvaiheissa. Alanvaihdon, osaamisen täydentämisen ja uuden tutkinnon suorittamisen tulee olla tosiasiallisesti mahdollista myös aikuisille, riippumatta taloudellisesta tilanteesta. Tästä näkökulmasta opiskeluoikeuden myös rajaaminen yhteen maksuttomaan korkeakoulututkintoon on ongelmallinen, sillä se voi muodostaa esteen myöhemmälle uudelleen koulutautumiselle. Jatkokoulutautumisen tulee myös olla edelleen mahdollista.

Lisäksi ensikertaiskiintiöt heikentävät koulutuksen saavutettavuutta niille, jotka haluavat vaihtaa alaa tai suunnata uudelleen opintojaan. JHL katsoo, että näistä kiintiöistä tulisi luopua tai niiden vaikutuksia merkittävästi lieventää, jotta siirtyminen korkeakoulutuksen pariin olisi sujuvampaa ja toteutuisi aidosti kaikille.

Korostamme myös, että korkeakoulujen roolia jatkuvan oppimisen kentässä tulee täsmentää. Korkeakoulujen perustehtävä on tutkimusperustainen opetus ja tutkimus, eikä niiden vastuuta työelämässä jo olevan väestön kouluttamisesta tule laajentaa ilman selkeää työnjakoa, riittäviä resursseja ja yhteistyötä muiden koulutustoimijoiden kanssa

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

JHL esittää, että toimenpide-ehdotuksia muotoillaan siten, että se tunnistaa nuorten lisäksi aikuisväestön keskeisenä kohderyhmänä ja korostaa joustavia, elämänkaaren mittaisia koulutuspolkuja. Näin varmistetaan, että koulutus kuuluu aidosti kaikille ja että osaamistason nostaminen on mahdollista koko työuran ajan.

Myös korkeakoulujen roolia jatkuvan oppimisen kentässä tulee täsmentää. Korkeakoulujen perustehtävä on tutkimusperustainen opetus ja tutkimus, eikä niiden vastuuta työelämässä jo olevan väestön kouluttamisesta tule laajentaa ilman selkeää työnjakoa, riittäviä resursseja ja yhteistyötä muiden koulutustoimijoiden kanssa. Olisi tärkeää miettiä perusteellisesti, miten huomioidaan niiden ihmisten potentiaali, joilla on jo ammatillinen perustutkinto ja työkokemusta, mutta halu siirtyä korkeakoulutukseen myöhemmässä elämänvaiheessa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

JHL pitää tavoitetta pääosin perusteltuna. Tutkimuksen, koulutuksen ja osaamisen merkitys yhteiskunnan uudistumiselle on keskeistä, ja on myönteistä, että tieteellisen tutkimuksen rooli innovaatioiden perustana tunnistetaan.

Samalla korostamme, että tämän tulee näkyä myös käytännössä: pitkäjänteisen perustutkimuksen rahoitus ja edellytykset on turvattava. Ilman tätä ei synny kestävä osaamista eikä siten vaikuttavia innovaatioitakaan.

JHL pitää kuitenkin myös tärkeänä, ettei tutkimuksen merkitystä rajata liiaksi taloudellisiin hyötyihin, vaan tunnistetaan myös tieteen itseisarvo ja laajempi yhteiskunnallinen merkitys. Olisi viisasta huomioida myös julkisen sektorin rooli tutkimustiedon tuottajana, hyödyntäjänä ja kehittäjänä. Tutkimuksen tulee palvella tasapainoisesti koko yhteiskuntaa. Myös tutkijakoulutuksessa on tärkeää vahvistaa työelämäyhteyksiä ja monipuolisia urapolkuja.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Korkeakoulujen erikoistumisen ja yhteistyön vahvistaminen voi toki tukea osaamisen kehittämistä ja vastata nykyistä paremmin yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Korostamme kuitenkin, että uudistamisen tulee rakentua nykyisten vahvuuksien varaan. Suomen rinnakkainen korkeakoulujärjestelmä, jossa yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on omat tehtävänsä ja profiilinsa, on vahvuus, jota kannattaa kehittää edelleen, hyödyntäen eri toimijoiden vahvuuksia.

Yhteistyötä tulee edistää aidosti ja tasavertaisesti, ei hallinnollisista lähtökohdista. Toimiva yhteistyö rakentuu yhteisistä tarpeista ja tavoitteista, erityisesti työelämän osaamistarpeista käsin. On tärkeää, että uudistamistyö on laaja-alaista ja osallistavaa, ja että siinä sitoudutaan pitkäjänteiseen kehittämiseen yli hallituskausien.

JHL katsoo, että tavoitetta tulisi toteuttaa siten, että se vahvistaa korkeakoulujen välistä luontevaa työnjakoa ja yhteistyötä ilman, että järjestelmän monimuotoisuus tai toimijoiden autonomia heikkenee.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

JHL pitää tavoitetta perusteltuna. Julkinen rahoitus ja vahva perusrahoitus ovat keskeisiä edellytyksiä korkeakoulujen pitkäjänteiselle toiminnalle, laadukkaalle opetukselle ja riippumattomalle tutkimukselle.

On hyvä, että rahoitus pohjaa voidaan täydentää muilla lähteillä, mutta perusrahoituksen tulee säilyä selkeästi pääasiallisena rahoitusmuotona. Liiallinen ulkopuolisen rahoituksen varaan rakentuminen voi ohjata tutkimusta rahoittajien intressien suuntaan ja heikentää tieteen riippumattomuutta.

JHL korostaa, että korkeakoulujen rahoitusmallia tulee kehittää kokonaisuutena siten, että se on läpinäkyvä, ennakoitava ja eri tieteenalat huomioiva. Nykyistä tulospainotteisuutta on syytä vähentää. Määrälliset tavoitteet eivät saa johtaa opetuksen tai tutkintojen laadun heikkenemiseen, vaan rahoituksen tulee kannustaa laadun, ohjauksen ja oppimisen kehittämiseen.

Pidämme myös tärkeänä, ettei opiskelijoilta perittävillä maksuilla korvata julkista perusrahoitusta. Korkeakoulutuksen tulee säilyä aidosti saavutettavana, eikä rahoitusratkaisuilla tule lisätä koulutuksellista eriarvoisuutta.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

On tärkeää, ettei opiskelijoilta perittäville maksuilla korvata julkista perusrahoitusta. Korkeakoulutuksen tulee säilyä aidosti saavutettavana, eikä rahoitusratkaisuilla tule lisätä koulutuksellista eriarvoisuutta.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosituksen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Takolander Hanna
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry